

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПРОЦЕСОМ В КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ

На сучасному етапі розвитку економічної системи України кредитні відносини проникають у всі сфери господарської діяльності, опосередковують весь процес відтворення суспільного капіталу, глибоко проникають у сферу обміну, грошових відносин, сферу фінансів, а також у процес виробництва і споживання.

Кредит визначає взаємовідносини між суб'єктами ринку з приводу позичання грошей та їх цільового використання, повернення з певною обумовленою договором між сторонами винагородою, що є відображенням прояву його сутності і якому притаманні високий ступінь ризику і мала дохідність у процесі обігу.

Складові та етапи процесу банківського кредитування виражається у понятті “кредитний процес”. Кредитний процес у комерційних банках – це бізнес-процес, що включає формування кредитних ресурсів, ініціювання й складання кредитних заявок, ідентифікацію позичальників, кредитне ухвалення, адміністрування кредиту (лімітування, зберігання документації, виплату коштів, звітування про порушення), рух кредитного потоку, управління кредитним ризиком. Практична реалізація функцій кредиту забезпечується механізмом кредитування. Відповідно кредитний механізм можемо визначити, як систему дій та організаційно-економічних прийомів, інструментів впливу, за допомогою яких реалізується роль кредиту в суспільному відтворенні, тобто вводиться в дію процес кредитування і регулювання його здійснюється відповідно до дії економічних законів.

Якісне кредитне забезпечення суб'єктів господарювання є дієвим способом виходу економіки із кризи. Економіка країни досі перебуває в тому стані, коли її розвиток гальмується відсутністю чітко визначених, пріоритетних програм розвитку підприємництва, у тому числі програм розвитку за допомогою кредиту. Посилення ролі кредитних відносин як засобу стимулювання розвитку виробництва проявляється в різних аспектах. Кредит є обов'язковою умовою розширеного відтворення, важливою складовою діяльності державних, акціонерних та приватних підприємств, надійним інструментом, який опосередковує процес виробництва і реалізації продукції. Кредит сприяє науково-технічному прогресу, є джерелом капітальних вкладень, виступає інструментом стимулювання виробництва.

У світовій банківській практиці кредитоспроможність клієнта завжди була і залишається одним з основних критеріїв визначення доцільності встановлення кредитних відносин. Кредитоспроможність розглядається не лише як можливість повернення основної суми кредиту і відсотків за ним, а й як бажання клієнта виконати свої зобов'язання. Тому здатність до повернення кредиту пов'язується з моральними якостями клієнта, його репутацією, майстерністю і сферою діяльності, фінансовим станом, можливістю генерувати грошові потоки у процесі виробництва та обігу. Оскільки основним джерелом погашення кредиту, як правило, є поточні грошові надходження, основна увага приділяється аналізу спроможності позичальника генерувати сталі грошові потоки.

На сучасному етапі стабільність й фінансовий успіх залежать, насамперед, від структури та якості кредитного портфеля, тому банківські установи аналізують якість наданих кредитних позик, проводять належний аналіз великих кредитних проектів, визначають кредитну політику і контролюють відхилення від неї.

Однією з головних проблем в процесі кредитування є якісне управління кредитним портфелем.

Ефективного управління кредитним портфелем можна досягти шляхом здійснення наступних заходів:

- оптимізація структури кредитного портфеля;
- використання автоматизованого керування кредитним портфелем банку;
- здійснення ризик-менеджменту кредитного портфеля.

Оптимізацію вже сформованого кредитного портфеля можна проводити лише шляхом зміни його структури.

Структуру кредитного портфеля можна змінити, застосувавши коректувальні дії на окремих боржників: профілактичний контакт з боржником з метою підтвердження добросовісних намірів і платоспроможності.

Використання автоматизованого керування кредитним портфелем банку передбачає впровадження певного програмного продукту. Програмний продукт розв'язує весь комплекс завдань з підготовки даних для аналізу, виявлення поведінкових характеристик позичальників, прогнозування грошових потоків з погашення кредитів і оптимізація дій на боржників. Також програмний комплекс надає інтерфейс для аналізу, прогнозування, сегментації портфелів та оптимізації сумарної цінності портфеля.

Також є немало важним той факт, що в умовах переходу до ринкової економіки в банківській сфері збільшується значення правильної оцінки ризику, який бере на себе банк, здійснюючи різні операції. Кредитні операції є найбільш дохідними операціями банку, але, водночас, і найризикованішими. Для банківської діяльності важливим є не уникнення ризику в загалі, а його передбачення та зниження до мінімального рівня, тобто застосування різних методів управління ризиками. Адже правильне управління кредитним портфелем дає змогу балансувати та стримувати ризик усього портфеля, контролювати ризик, притаманний тим чи іншим ринкам, клієнтам, позиковим інструментам, кредитам та умовам діяльності. Управління кредитними ризиками вимагає систематичного кількісного та якісного аналізу кредитного портфеля й роботи з проблемними кредитами.

Також одним з методів вирішення проблеми управління якістю кредитного портфеля є ризик-менеджмент кредитного портфеля, який проводиться за допомогою сек'юритизації, лімітування, хеджування, резервування та диверсифікації.

Однією зі складових удосконалення управління якістю кредитного портфеля є ризик-менеджмент кредитного портфеля, який проводиться за допомогою сек'юритизації, лімітування, хеджування, резервування та диверсифікації.

Визначення ставки резервування для однорідних кредитів є недосконалим. Отже, актуальним є пошук інструментів, що дозволяють спрогнозувати розмір необхідних резервів для покриття можливих витрат за кредитними операціями банку. Одним із методів зменшення портфельного кредитного ризику є резервування коштів для покриття витрат за кредитними операціями банку. Основною проблемою при формуванні резервів є визначення їх адекватного розміру. Резерви повинні відображати суму очікуваних витрат банку за кредитними операціями та бути достатніми для компенсації збитків від списання кредитів у випадку не платоспроможності позичальника. Тому для банків важливим є питання визначення адекватної ставки резервування з метою більш ефективного використання коштів та управління капіталом.

Запропонований метод резервування дозволить банкам України більш точно визначити розмір резервів і це сприятиме збереженню капіталу банків та підвищить його надійність.

Наступним методом управління якістю кредитного портфеля банку є лімітування. Завдяки проведенню ефективної лімітної політики банкам вдасться уникнути надмірної концентрації, обмежити й мінімізувати фінансові втрати, диверсифікувати свої портфелі й забезпечити стабільні доходи.

Диверсифікація є методом зниження ступеня ризику шляхом розподілу капіталу між різними об'єктами вкладення або видами діяльності, безпосередньо не пов'язаними між собою, й обмеження дії чинника ризику за рахунок запобігання концентрації на одному позичальнику або груп і взаємопов'язаних позичальників.

Наступним перспективним методом управління кредитним ризиком банку є сек'юритизація.

Останніми роками чітко простежується тенденція до розвитку таких фінансових інновацій, як сек'юритизація, розподіл та об'єднання фінансових контрактів, розвиток каналів розподілу нових фінансових послуг. Сек'юритизація є сучасною тенденцією на міжнародному ринку банківських кредитів, суть якої полягає у переважанні на ньому позикових капіталів емісії цінних паперів над банківськими кредитами, оскільки банківські кредити непривабливі для економічно розвинених країн. Актуальність проблеми використання сек'юритизації в Україні посилюється також низьким рівнем капіталізації вітчизняних банків та низьким кредитним рейтингом країни, що не дає можливості залучати кошти міжнародного ринку капіталу за низькими процентними ставками. На шляху запровадження нової практики в Україні виникають певні проблеми, які потребують нагального вирішення: недостатність та не продуманість правового поля з питань регулювання відносин між учасниками угоди, низький досвід банків у проведенні операцій сек'юритизації, низька якість активів, високі рівні кредитних ризиків, нерозвиненість фондового ринку та інфраструктури фінансового ринку.

Перспективи та можливості використання методів зниження кредитного ризику банками дають змогу зробити висновок про те, що механізм сек'юритизації в найближчому майбутньому може стати для України одним із найбільш ефективних щодо управління ризиками кредитного портфеля, а також отримання додаткових прибутків, але разом із тим сьогодні з'являються нові підходи до лімітування, резервування та інших методів управління кредитними ризиками, завданням яких є зменшення ризикованості кредитних операцій.

Таким чином, слід зазначити, що аналіз якості кредитного портфеля банку є необхідним етапом оцінювання банківської діяльності, адже найвищий ризик притаманний кредитним операціям банку. Управління якістю кредитного портфеля банку повинно ґрунтуватися на знаходженні рівноваги між дохідністю та ризикованістю, врахуванні зовнішніх чинників, своєчасному застосуванні розглянутих методів.

МІНЕНКО Ярослав Миколайович – студент, Житомирський державний технологічний університет

Наукові інтереси: проблеми та перспективи розвитку кредитних операцій комерційних банків

E-mail: yaroslavminenko@gmail.com